

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ

Lausuntopyyntö luonnoksesta luonnonsuojeluasetukseksi (valtioneuvoston asetus)

Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto pitää luonnonsuojeluasetuksen tarkistamista hyvänä askeleena kohti luonnon monimuotoisuuden turvaamista.

Asetuksella pyritään turvaamaan luontotyypit, joilla on erityistä arvoa luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Asetusluonnoksessa on kirjattu luonnoksen 5§:n suojellut luontotyypit ja 6§:n tiukasti suojellut luontotyypit.

Asetuksessa mainituissa 5 § mukaisissa suojelluissa luontotyypeissä on huomioitu vesistöihin liittyviä luontotyyppisiä monipuolisesti. Mukana ovat mm. hiekkarannat, merenrantaniityt, meriajokaspohjat ja suojaisat näkinpartaispohjat. Hiekkarantojen osalta mukana tulee olla sekä terrestrinen että akvaattinen osa. Merenrantaniityillä vastaavasti osa niittyalasta on hydrolitoraalia eli pääosin veden alla olevaa alaa. Meriajokaspohjat rajoittuvat Suomen etelärannikoilla ja suojaisia näkinpartaispohjia taas esiintyy koko maassa ja pohjoiseen lisääntyen. On tärkeää, että näitä tyyppisiä myös rajataan suojelluiksi. Vesiensuojeluyhdistysten tietoon tulee erilaisissa kartoituksissa näitä luontotyyppisiä ja olisikin tärkeää, ennen suojeltujen luontotyyppien inventoinnin käynnistämistä koostaa jo olemassa olevaa tietoa näistä tyypeistä.

Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto esittää, että asetusluonnoksen 5 §:n lisätään vesimuodostelmiin kuuluvat pienvedet – eli purot, norot, lähteet, lähteiköt, fladat ja kluuvijärvet. Pienvesien luonto on monimuotoista ja niissä esiintyy luontotyyppille ominaista lajistoa ja kasvillisuutta. Pienvedet ovat tärkeä osa luonnon monimuotoisuutta ja näiden suojelun sääntely on monimutkaista ja hajallaan lainsäädännössä. Pienvesien lisääminen asetukseen täydentäisi vesilain 2 luvun 11 §:n mukaisen eräiden luontotyyppinen suojelun määräystä. Lain nojalla on luonnontilaisen enintään kymmenen hehtaarin suuruisen fladan, kluuvijärven tai lähteen taikka muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevan noron tai enintään yhden hehtaarin suuruisen lammen tai järven luonnontilan vaarantaminen on kielletty.

Pienvesillä tarkoitetaan puroja ja noroja, lampia, lähteikköjä sekä fladoja ja kluuveja. Vesilain mukaan puro on jokea pienempi virtaavan veden vesistö, jonka valuma-alue on alle 100 neliökilometriä. Norolla tarkoitetaan puroa pienempää, valuma-alueeltaan alle 10 neliökilometrin vesiuomaa. Mikäli uomassa virtaa jatkuvasti vettä ja kulkee merkittävässä määrin kalaa, se on määritelmän mukaan puro valuma-alueen koosta riippumatta. Lampi on järveä pienempi makean veden allas. Fladat ja kluuvit ovat maankohoamisen seurauksena merestä kohoavia, vielä murtovesivaikutteisia lampia. Lähteellä tarkoitetaan pohjaveden geomorfologista muodostumaa, joka syntyy, kun pohjaveden pinta leikkaa maanpinnan tason. Lähteiköt sisältävät avoimien lähdeallikoiden ja purkauspaikkojen lisäksi lähdevaikutteisia puroja sekä tihkupintoja.

Suomen pienvesien lukumäärä on erittäin suuri, mutta kokonaispinta-ala on pieni. Asiantuntija-arvioiden mukaan puroja ja noroja on yhteensä noin 100 000 km ja lähteitä 100 000–200 000 kappaletta. Alle 10 hehtaarin lampia arvioidaan olevan noin 200 000. Fladoja Suomessa on noin 1 500 ja kluuvijärviä noin 450. Pienvesillä on tärkeä merkitys luonnon vesitaloudelle ja monimuotoisuudelle. Pienvesien ominaispiirteet ovat luoneet edellytykset ainutlaatuisen eliöstön ja kasvillisuuden kehittymiselle. Pienvedet ovat tiiviissä vuorovaikutuksessa lähiympäristönsä kanssa ja kullakin pienvesityypillä on omat ominaispiirteensä, jotka

muodostuvat muun muassa maa- ja kallioperästä, vesimuodostuman rakenteesta, lajistosta ja lähiympäristön vaikutuksesta.

Pienvesien suojeleminen erityisesti niiden luontoarvojen vuoksi on ollut Suomessa vähäistä. Jossain määrin pienvesiä tai niiden rantoja sisältyy soiden-, lehtojen- ja lintuvesiensuojeluohjelmaan. Pienvesien lähiympäristöjen metsiä on suojeltu metsänomistajien vapaaehtoisuuteen perustuvassa Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmassa (METSÖ). Lisäksi pienvesiä on suojeltu vähäisessä määrin luonnonsuojelualueilla varsinaisen suojelukohteen lisänä. Suomessa on hyvin vähän täysin luonnontilaisia noroja ja puroja. Kaikki puroluontotyyppit ovat Etelä-Suomessa uhanalaisia tai vaarantuneita. Pieniä puroja ja noroja on perattu vuosikymmenten saatossa, ja ne kärsivät ojituksen ja muun maankäytön aiheuttamasta kiintoaine- ja ravinnekuormituksesta.

Pienvesiin kohdistuvien toimenpiteiden luvanvaraisuutta ja toteutusta säätelevät useat eri lait, joista tärkeimpiä ovat vesilaki, metsälaki ja ympäristönsuojelulaki. Lainsäädännön tulkinta on koettu tietyiltä osin monimutkaiseksi eikä suojelun arvoisia pienvesiä ole huomioitu kattavasti. Pienvesiin ja niitä koskevaan lainsäädäntöön liittyvien käsitteiden, määritelmien ja menetelmien yhdenmukaistamiselle on tarvetta. Lakien soveltamisessa ja pienvesiin kohdistuvien toimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa luonnontilaisten ja luonnontilaisen kaltaisten pienvesien tilan arvioiminen ja tunnistaminen on tärkeää.

Pienvedet ovat tärkeitä luonnon monimuotoisuudelle, ja niissä elää runsaasti uhanalaista lajistoa. Pienvesillä on merkittävä vaikutus veden kiertokulkuun ja ekosysteemien toimintaan, sillä ne kytkevät erilaiset ympäristöt toisiinsa. Pienvesien ekosysteemit kytkeytyvät maaekosysteemeihin sekä suoraan elinympäristöjen kautta että lajien ja ravintoverkon välityksellä. Pienvesillä on oleellinen merkitys esimerkiksi useiden hyönteislajien elinkierrossa.

Pienvesien suojelun osalta tehdään merkittävä parannus, jos pienvedet lisätään luonnonsuojeluasetukseen. Tämä turvaisi merkittäväällä tavalla luonnon monimuotoisuutta vesimuodostelmissa.

Helsingissä 27.4.2023

Hannu Moilanen

Toiminnanjohtaja